

Rozdział I. Wymagania pism procesowych w sprawach gospodarczych

Wolą ustawodawcy jest przywrócenie postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych uchylonych ustawą z 16.9.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹ jednakże przy uwzględnieniu zmian, które zaszły od 2012 r. Z uzasadnienia do projektu o zmianie KPC i niektórych innych ustaw wynika, że z uwagi na stale rosnącą liczbę spraw gospodarczych rozpoznawanych przez polskie sądy, powinny być one rozpoznawane szybciej niż inne sprawy cywilne. Zdaniem ustawodawcy z uwagi na profesjonalizm stron postępowania w sprawach gospodarczych należy zaostrzyć rygory tego postępowania w szczególności poprzez skrócenie terminów oraz ograniczenie możliwości dysponowania sprawą przez strony. Celem takiego rozwiązania ma być przyspieszenie rozpoznawania spraw gospodarczych.

Przejawem prymatu zasady szybkości postępowania w sprawach gospodarczych jest wprowadzenie daleko idących ograniczeń czasowych w powoływaniu twierdzeń i dowodów już w pierwszym piśmie procesowym kierowanym przez stronę do sądu.

Nowelizacja uchyla także ustawę o rozpoznaniu przez sądy spraw gospodarczych, przenosząc normy ustanawiające sądy gospodarcze i określające ich właściwość funkcjonalną w części dotyczącej spraw gospodarczych do PrUSP. W związku z powyższym, do PrUSP przeniesiona została także norma definiująca sprawę gospodarczą².

1. Sprawy gospodarcze

Definicja sprawy gospodarczej, a co za tym idzie, również zakres spraw rozpoznawanych przez sądy gospodarcze, po ostatniej nowelizacji KPC znalazła się w art. 10b ust. 1 PrUSP. Stosownie do brzmienia tego przepisu, sprawami gospodarczymi są sprawy ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. W tym miejscu należy odwołać się do definicji przedsiębiorcy oraz działalności gospodarczej z PrPrzed. Zgodnie z art. 3 PrPrzed, działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły.

Natomiast zgodnie z art. 6 ust. 1 PrPrzed, jej przepisów nie stosuje się do:

- 1) działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;

¹ Dz.U. Nr 233, poz. 1381.

² Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27.11.2017 r., s. 92.

- 2) wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów;
- 3) wyrobu wina przez producentów będących rolnikami wyrabiającymi mniej niż 100 hektolitrów wina w ciągu roku gospodarczego, o których mowa w art. 17 ust. 3 ustawy z 12.5.2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina¹;
- 4) działalności rolników w zakresie sprzedaży, o której mowa w art. 20 ust. 1c ustawy z 26.7.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych².

Z kolei definicja przedsiębiorcy znajduje się obecnie w ponad dwudziestu aktach prawnych³ i jak do tej pory nie została przez ustawodawcę ujednoczona. Obok definicji wynikającej z KC i PrPrzed, pojęcie to występuje także m.in. w ustawie o prawach konsumenta, ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji oraz ustawie – Prawo upadłościowe. Stosownie do brzmienia art. 43¹ KC, przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1 KC, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

Tymczasem art. 3 PrPrzed stanowi, że przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca działalność gospodarczą. Za przedsiębiorców uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej. Przepis ten nie uznaje za przedsiębiorców (w rozumieniu tej ustawy) wspólników spółek prawa handlowego.

Jednakże na potrzeby niniejszego opracowania, korzystać będziemy jedynie z definicji zawartej w ustawie o PrPrzed z dwóch względów. Po pierwsze, zawiera się w niej najliczniejsza grupa podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Po drugie zaś, definicja ta funkcjonuje dłużej – z pewnymi modyfikacjami – jeszcze od czasów obowiązywania ustawy – Prawo działalności gospodarczej, tj. od 1.1.2001 r. Natomiast pojęcie przedsiębiorcy zostało wprowadzone do KC dopiero nowelą z 14.2.2003 r.⁴

Stosownie do brzmienia art. 10b § 2 PrUSP, sprawami gospodarczymi są także sprawy:

- 1) określone w ustępie poprzedzającym, choćby którakolwiek ze stron zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej;
- 2) ze stosunku spółki oraz dotyczące rozstrzygnięć, o których mowa w art. 291–300 i art. 479–490 ustawy z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1577 ze zm.);
- 3) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku;
- 4) z umów o roboty budowlane oraz ze związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych;
- 5) z umów leasingu;
- 6) przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy ustawy lub czynności prawnej;
- 7) między organami przedsiębiorstwa państwowego;
- 8) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór;
- 9) z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego;

¹ T.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1159.

² T.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 200 ze zm.

³ C. Kosikowski, Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, Warszawa 2013, wersja elektr., komentarz do art. 4, uwaga 1.

⁴ Dz.U. Nr 49, poz. 408.

- 10) o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem;
- 11) o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem;
- 12) określone jako takie przez odrębne przepisy.

Natomiast zgodnie z PrUSP nie są sprawami gospodarczymi sprawy (art. 10b § 3 PrUSP):

- 1) o podział majątku wspólnego współników spółki cywilnej po jej ustaniu;
- 2) o wierzytelność nabytą od osoby niebędącej przedsiębiorcą, chyba że wierzytelność ta powstała ze stosunku prawnego w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej przez wszystkie jego strony.

Tym samym uznać należy, że sprawą gospodarczą nie będzie sprawa, w której przynajmniej jedna ze stron jest indywidualnym rolnikiem w zakresie prowadzonej przez niego działalności wytwórczej, dotyczącej produkcji roślinnej, zwierzęcej, ogrodnictwa i sadownictwa¹.

Zgodnie z nowym przepisem art. 479⁹⁴ § 1 KPC przekazanie sprawy przez sąd gospodarczy innemu sądowi, a także odwrotnie w następstwie stwierdzenia, że sprawa jest sprawą gospodarczą albo nią nie jest, może nastąpić w terminie miesiąca od dnia wniesienia odpowiedzi na pozew, jeżeli odpowiedź ta była dotknięta brakami – od dnia usunięcia jej braków, a jeżeli jej nie wniesiono – od dnia upływu terminu do jej wniesienia. Ponadto, sprawę, która nie jest sprawą gospodarczą, a której nie przekazano ze względu na upływ miesięcznego terminu, sąd gospodarczy rozpoznaje z pominięciem przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych. Powyższe dotyczy także spraw gospodarczych, których nie przekazano sądowi gospodarczemu ze względu na upływ miesięcznego terminu (art. 479⁹⁴ § 3 KPC).

Orzecznictwo:

Sprawy o podział majątku współników po rozwiązaniu spółki cywilnej są sprawami gospodarczymi rozpoznawanymi przez sąd gospodarczy w trybie postępowania nieprocesowego.

(postanowienie SN z 15.11.1990 r., II CZ 169/90, Legalis)

2. Właściwość sądu

Zgodnie z brzmieniem art. 10a PrUSP sądy gospodarcze rozpoznają sprawy gospodarcze oraz inne sprawy z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego należące do ich właściwości z mocy przepisów odrębnych. Sądami gospodarczymi są powołane do tego wydziały sądów powszechnych – rejonowych i okręgowych. Jeśli zaś chodzi o sądy apelacyjne, sprawy gospodarcze oraz inne sprawy z zakresu prawa gospodarczego rozpoznawane są przez wydziały cywilne (art. 12, 16 i 18 PrUSP). Należy zwrócić jednak uwagę, że nie każdy sąd rejonowy czy okręgowy posiada wyodrębniony wydział gospo-

¹ K. Flaga-Gieruszyńska, Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych, Warszawa 2002, s. 19.

darczy. W takim przypadku MS przekazuje rozpoznawanie spraw gospodarczych innemu sądowi z obszaru tej samej apelacji, w którym utworzono wydział gospodarczy.

Przykład:

W SR w Wejherowie brak jest wydziału gospodarczego, sądem właściwym do rozpoznania spraw gospodarczych z obszaru właściwego dla SR w Wejherowie będzie SR w Gdyni VI Wydział Gospodarczy.

Określając właściwość sądu w sprawach gospodarczych, należy mieć na względzie kilka kwestii. Po pierwsze, właściwość rzeczową, uregulowaną w art. 16–17 KPC. Zasadą jest właściwość rzeczowa sądów rejonowych, natomiast w niektórych sprawach, np. o ochronę dóbr osobistych czy uchylenie uchwały wspólników spółki, wyłącznie właściwy będzie sąd okręgowy.

Po drugie, postanowienia umowne określające z góry właściwość sądu do rozpoznania wszelkich sporów wynikłych z danej umowy (art. 46 § 1 i 2 KPC). Postanowienia umowne mogą odmiennie regulować właściwość sądu w zależności od tego, kto występuje z powództwem – inne mogą być uregulowania w zakresie właściwości sądu dla wykonawcy, inne dla zamawiającego, decydować będzie wola stron na zasadzie swobody umów. Jednakże umowa taka nie wyłącza możliwości wystąpienia z pozwem w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Jak zauważa *H. Pietrkowski*, wytoczenie sprawy przed sądem innym niż wskazany w umowie prorogacyjnej powoduje stan niewłaściwości usuwalnej (dającej się usunąć za pomocą umowy stron)¹. Zgodnie bowiem z art. 200 § 1¹ KPC swoją właściwość sąd bierze pod rozagę z urzędu w każdym stanie sprawy. Jednakże niewłaściwość dającą się usunąć za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozagę z urzędu tylko do czasu doręczenia pozwu. Po doręczeniu pozwu sąd bierze tę niewłaściwość pod rozagę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy (art. 200 § 1² KPC).

I wreszcie trzecią kwestią jest właściwość miejscowa określona w przepisach art. 27–46 KPC. Powód ma możliwość wniesienia powództwa na zasadach ogólnych, uregulowanych w art. 27 KPC lub art. 30 KPC w przypadku osoby prawnej lub innego podmiotu niebędącego osobą fizyczną. Miejsce zamieszkania ustalane będzie stosownie do brzmienia art. 25 KC. Natomiast siedzibą osoby prawnej jest miejscowość, w której ma siedzibę jej organ zarządzający, jeżeli ustawa lub oparty na niej statut nie stanowi inaczej (art. 41 KC). Powód może również skorzystać z właściwości przemiennej z art. 33 KPC (roszczenia przeciwko przedsiębiorcy), art. 34 KPC (roszczenia z umów), art. 37 KPC (najem nieruchomości) i art. 37¹ KPC (powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku). Natomiast już w przypadku powództwa ze stosunku członkostwa spółki wytacza się je wyłącznie według miejsca jej siedziby (art. 40 KPC).

Należy zwrócić uwagę na nowe brzmienie art. 34 KPC regulujące powództwo o zawarcie umowy, ustalenie jej treści, o zmianę umowy oraz o ustalenie istnienia umowy, jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, a także o odszkodowanie z powodu jej niewykonania lub nienależytego wykonania, które można wytoczyć przed sąd miejsca jej wykonania. Stosownie do brzmienia § 2 tego przepisu za miejsce wykonania umowy uważa się miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umów danego rodzaju, w szczególności:

- 1) w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych – miejsce, na które rzeczy te zgodnie z umową zostały lub miały zostać dostarczone;

¹ *H. Pietrkowski*, Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych, Warszawa 2011, s. 114.

2) w przypadku świadczenia usług – miejsce, w którym usługi zgodnie z umową były lub miały być świadczone.

Brzmienie art. 479⁹⁴ § 1 KPC wydaje się wykluczać możliwość zastosowania art. 38 § 3 KPC statuujący o możliwości przekazania sprawy przez sąd właściwy innemu sądowi równorzędnemu na zgodny wniosek stron, jeżeli przemawiają za tym względy celowości.

Jeżeli uzasadniona jest właściwość kilku sądów albo jeżeli powództwo wytacza się przeciwko kilku osobom, dla których według przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy, powodowi przysługuje, zgodnie z art. 43 § 1 KPC, wybór pomiędzy tymi sądami.

Na postanowienie sądu o przekazaniu sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu przysługuje zażalenie na zasadzie art. 394 § 1 pkt 4 KPC. Natomiast zażalenie nie przysługuje, jeśli sąd niższy przekazuje sprawę sądowi wyższemu (art. 394 § 1 pkt 4 KPC *a contrario*). Sąd wyższego rzędu nie jest związany postanowieniem o przekazaniu.

Z art. 15 § 1 KPC wynika zasada utrwalenia właściwości sądu, ponieważ sąd właściwy w chwili wniesienia pozwu pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy. Z zasady tej wyłamują się następujące sytuacje:

- 1) zmiana powództwa w sądzie rejonowym mająca wpływ na jego właściwość rzeczową;
- 2) przekazanie sprawy przez sąd rejonowy sądowi okręgowemu, kiedy przy rozpoznaniu sprawy powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości (art. 18 § 1 KPC);
- 3) wyznaczenie przez sąd przełożony innego sądu, w razie gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności (art. 44 KPC).

Sąd okręgowy jest wyłącznie właściwy dla spraw majątkowych, w których wartość przedmiotu sporu jest wyższa niż 75 000 zł. Jeśli zatem w toku postępowania przed sądem rejonowym powód zmodyfikuje wartość przedmiotu sporu, co spowoduje przekroczenie przez nią kwoty 75 000 zł, całe zmienione powództwo w trybie art. 193 § 2 KPC przekazać należy sądowi okręgowemu, który jest właściwy rzeczowo i miejscowo dla tego zmienionego powództwa.

Warto pamiętać również o przepisach innych ustaw, które mogą wskazywać odmienną, od określonej w KPC, właściwość sądu w sprawach regulowanych tymi przepisami, np. powództwo o roszczenie wynikające z umów ubezpieczeń obowiązkowych lub obejmujące roszczenia z tytułu tych ubezpieczeń można wytoczyć bądź według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania lub siedziby poszkodowanego lub uprawnionego z umowy ubezpieczenia¹.

Sprawy gospodarcze rozpatrywane są w składzie jednego sędziego bez względu na to, czy sprawa toczy się przed sądem rejonowym czy okręgowym. Mają tu zastosowanie ogólne przepisy KPC, chyba że przepisy szczególne przewidują inaczej (np. w sprawach z zakresu postępowania upadłościowego).

¹ Artykuł 20 ustawy z 22.5.2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 473 ze zm.).

Orzecznictwo:

Sąd gospodarczy nie jest sądem egzekucyjnym.

(uchwała SN z 30.6.1992 r., III CZP 74/92, Legalis)

Majątkowy charakter roszczenia o ustalenie wypadku przy pracy

Żądanie – a tym samym sprawa, w której to żądanie jest rozpoznawane – ma charakter majątkowy wówczas, gdy zmierza do realizacji prawa lub uprawnienia mającego bezpośredni wpływ na stosunki majątkowe stron, przy czym takimi sprawami mogą być zarówno sprawy o świadczenie, jak i o ustalenie albo o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego. O majątkowym bądź niemajątkowym charakterze prawa, którego dotyczy roszczenie, decyduje zatem majątkowy bądź niemajątkowy charakter dobra, którego naruszenia powód upatruje i którego ochrony się domaga. Wobec tego należy uznać, że prawami majątkowymi są wszelkie prawa wywodzące się bezpośrednio ze stosunków prawnych obejmujących ekonomiczne interesy stron. Niemajątkowe są natomiast np. prawa służące ochronie dóbr osobistych oraz stosunków rodzinnych pomiędzy małżonkami, krewnymi, powinowatymi.

(postanowienie SN z 5.8.2009 r., II PZ 6/09, Legalis)

Zmiana powództwa w sądzie rejonowym mająca wpływ na jego właściwość rzeczową (art. 193 § 2 zd. 2 KPC) uchyla zasadę, że sąd właściwy w chwili wniesienia pozwu pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy.

(postanowienie SN z 2.6.1966 r., II PZ 25/66, Legalis)

3. Tryb postępowania

Omawiając powództwa w sprawach gospodarczych nie sposób jest pominąć zagadnienia trybu postępowania. Otóż sprawy gospodarcze mogą być rozpoznawane przez sądy w postępowaniu w sprawach gospodarczych – Dział IVG KPC lub odrębnym – nakazowym, upominawczym, uproszczonym oraz elektronicznym postępowaniu upominawczym. Ostatni tryb postępowania pozostaje poza zainteresowaniem niniejszego opracowania, z tego też względu nie zostanie omówiony.

3.1. Tryb nakazowy

Zasadą jest, że to powód oraz okoliczności faktyczne decydują o trybie postępowania. Zgodnie z art. 484¹ KPC, nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydaje się na wniosek powoda zgłoszony w pozwie. Jednakże ustawodawca w art. 485 KPC wskazał, że nakaz zapłaty wydawany jest, jeżeli fakty uzasadniające dochodzone żądanie są udowodnione dołączonym do pozwu:

- 1) dokumentem urzędowym;
- 2) zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem;
- 3) wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu.

Zgodnie z art. 485 § 2 KPC, sąd wydaje również nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym przeciwko zobowiązanemu z weksła, czeku, warrantu lub rewersu należycie wypełnionych, których prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W razie przejścia na powoda praw z weksła lub czeku do wydania nakazu niezbędne jest przedstawienie dokumentów do uzasadnienia roszczenia, o ile przejście tych praw na powoda nie wynika bezpośrednio z weksła lub czeku.

Ponadto, sąd wydaje nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie dołączonej do pozwu umowy, dowodu spełnienia wzajemnego świadczenia niepieniężnego, dowodu doręczenia dłużnikowi faktury lub rachunku, jeżeli powód dochodzi należności zapłaty świadczenia pieniężnego, odsetek w transakcjach handlowych określonych w ustawie z 8.3.2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych¹ lub kwoty, o której mowa w art. 10 ust. 1 tej ustawy, oraz na podstawie dokumentów potwierdzających poniesienie kosztów odzyskiwania należności, jeżeli powód dochodzi również zwrotu kosztów, o których mowa w art. 10 ust. 2 tej ustawy. W tych sprawach, na mocy znowelizowanego art. 486 KPC przewodniczący i sąd podejmują czynności tak, aby pierwsze posiedzenie wyznaczone w celu wydania nakazu zapłaty, rozpoznania sprawy lub nadania jej innego biegu odbyło się nie później niż 2 miesiące od dnia wniesienia pozwu, a jeżeli pozew był dotknięty brakami – od dnia ich usunięcia.

Pozew zawierający żądanie rozpoznania sprawy w postępowaniu nakazowym powinien spełniać wymogi ogólne pozwu (art. 187 KPC). Ponadto, warunkiem koniecznym pozwu w postępowaniu nakazowym jest wniosek o wydanie nakazu zapłaty².

W wydanym przez sąd nakazie zapłaty nakazuje się pozwanemu, aby w terminie 2 tygodni od dnia doręczenia zaspokoił roszczenie w całości wraz z kosztami lub wniósł środek zaskarżenia (art. 479¹⁰² § 1 KPC) – zarzuty. Nakaz zapłaty doręcza się stronom, pozwanemu wraz z odpisem pozwu, odpisami załączników do pozwu oraz z pouczeniem o trybie zaskarżenia nakazu i skutkach jego niezaskarżenia (art. 479¹⁰² § 3 KPC).

Po utracie mocy lub uchynieniu nakazu zapłaty albo w braku podstaw do jego wydania sąd rozpoznaje sprawę według przepisów ogólnych lub w postępowaniu odrębnym właściwym dla danej sprawy, chyba że przepisy szczególne przewidują inny skutek, w szczególności umorzenie postępowania (art. 479¹⁰¹ § 2 KPC).

3.2. Tryb upominawczy

Jeśli zaś chodzi o przesłanki postępowania upominawczego, ustawodawca obok jednej przesłanki pozytywnej – tj. dochodzenia przez powoda roszczenia pieniężnego albo świadczenia innych rzeczy zamiennych (art. 479¹⁰¹ § 1 KPC), wskazał na trzy negatywne przesłanki uniemożliwiające wydanie nakazu zapłaty. Są to:

- 1) oczywista bezzasadność roszczenia;
- 2) wątpliwości odnośnie do przytoczonych okoliczności;
- 3) uzależnienie zaspokojenia roszczenia od świadczenia wzajemnego.

Przepisy regulujące postępowanie upominawcze (art. 499–505 KPC) nie nakładają na powoda obowiązku złożenia w pozwie wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu upominawczym. Również doktryna wskazuje, że postępowanie to nie jest zależne od

¹ T.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 684 ze zm.

² A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2012, wersja elektr., komentarz do art. 484¹, uwaga 3.

woli powoda¹, a wymogiem formalnym pozwu nie jest wniosek o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym². Tymczasem praktyka pokazuje, że brak wniosku o wydanie zapłaty w postępowaniu upominawczym może, mimo zaistnienia przesłanek z art. 499 w zw. z art. 479¹⁰¹ § 1 KPC, spowodować rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwykłym i skierowanie jej na rozprawę. Dlatego też zawarcie takiego wniosku, wprawdzie nieobligatoryjnego, może przyczynić się do szybszego rozpoznania sprawy w trybie żądanym przez powoda.

Pozew w postępowaniu upominawczym powinien spełniać wymogi pozwu (art. 187 KPC). Uchylenie art. 187¹ KPC spowodowało brak obowiązku wnoszenia pozwu na formularzu w określonych sprawach. W doktrynie utrzymało się stanowisko, że skoro KPC nie wymaga, aby pozew zawierał wniosek powoda o rozpoznanie sprawy w postępowaniu upominawczym, sąd powinien rozpoznać z urzędu każdą sprawę w tym postępowaniu, która spełni kryteria art. 479¹⁰¹ § 1 KPC, jeśli nie zajdą okoliczności wskazane w art. 499 KPC³. Jednakże z punktu widzenia praktyki, zasadne jest wskazanie przez powoda żądania o rozpoznanie sprawy w postępowaniu upominawczym. Po pierwsze, sąd rozpoznający sprawę nie może domyślać się wniosków powoda. Po drugie zaś, w niektórych przypadkach, mimo istnienia przesłanek z art. 499 KPC, sądy nie wydają nakazów zapłaty w postępowaniu upominawczym, tylko kierują sprawę do rozpoznania w trybie zwykłym.

Po wydaniu przez sąd nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, w razie prawidłowego wniesienia sprzeciwu nakaz zapłaty traci moc, a przewodniczący wyznacza rozprawę i przekazuje sprawę do rozpoznania, w zależności od jej rodzaju, albo w postępowaniu zwykłym, albo w postępowaniu odrębnym np. uproszczonym⁴. Jednakże sąd może na zasadzie art. 148¹ § 1 KPC uznać – mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, chyba że strona w pierwszym piśmie procesowym (sprzeciwie) złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy (art. 148¹ § 3 KPC).

Istotne jest, że sąd z urzędu bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odrębnym, i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w ustawie przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawnie w celu wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym (art. 201 § 1 KPC). Natomiast zgodnie z § 2, jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym, sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie.

Wydając nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, sąd nakazuje pozwanemu, aby w terminie 2 tygodni od dnia doręczenia zaspokoił roszczenie w całości wraz z kosztami lub wniósł środek zaskarżenia (art. 505 § 1 KPC) – sprzeciw. Nakaz zapłaty doręcza się stronom, pozwanemu wraz z odpisem pozwu, odpisami załączników do pozwu oraz z pouczeniem o trybie zaskarżenia nakazu i skutkach jego niezaskarżenia (art. 479¹⁰² § 3 KPC).

Po utracie mocy lub uchyleniu nakazu zapłaty albo w braku podstaw do jego wydania, sąd rozpoznaje sprawę według przepisów ogólnych lub w postępowaniu odręb-

¹ E. Marszałkowska-Krześ, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2016, wersja elektr., komentarz do art. 497¹, uwaga 1.

² A. Marciniak, K. Piasecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1–366, Warszawa 2016, wersja elektr., komentarz do art. 497¹, uwaga 1.

³ *Ibidem*, komentarz do art. 498, uwaga 3.

⁴ *Ibidem*, wersja elektr., komentarz do art. 505, uwaga 1.

nym właściwym dla danej sprawy, chyba że przepisy szczególne przewidują inny skutek, w szczególności umorzenie postępowania (art. 479¹⁰¹ § 2 KPC).

3.3. Tryb uproszczony

W postępowaniu w trybie uproszczonym rozpoznaje się sprawy o świadczenie, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza 20 000 złotych, a w sprawach o roszczenia z rękojmi lub gwarancji – jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przekracza tej kwoty (art. 505¹ § 1 KPC). Z trybu upominawczego ustawodawca wyłączył następujące rodzaje spraw:

- 1) należące do właściwości sądów okręgowych;
- 2) małżeńskich i ze stosunków między rodzicami a dziećmi;
- 3) z zakresu prawa pracy rozpoznawanych z udziałem ławników;
- 4) z zakresu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem spraw wymienionych w art. 477⁸ § 2 pkt 1–4 KPC i spraw o rentę.

Ponadto, sąd może rozpoznać sprawę z pominięciem przepisów o postępowaniu uproszczonym, jeżeli może to przyczynić się do sprawniejszego rozpoznania sporu (art. 505¹ § 3 KPC).

Istotną zmianą w postępowaniu uproszczonym jest odejście przez ustawodawcę od dotychczasowego wymogu składania pism procesowych na urzędowych formularzach.

W doktrynie wskazuje się, że postępowanie uproszczone jest postępowaniem odrębnym, a celem jego wprowadzenia było przyspieszenie i uproszczenie rozpoznawania w procesie cywilnym nieskomplikowanych spraw, a także spraw o małej wartości przedmiotu sporu. Postępowanie to odznacza się szeregiem rozwiązań dyscyplinujących strony i upraszczających przebieg postępowania¹.

Ostatnia nowelizacja wprowadziła również zmiany w zakresie opłaty od pozwu w postępowaniu upominawczym. Obecnie uiszcza się opłatę stałą uzależnioną od wartości przedmiotu sporu stosownie do brzmienia art. 13 ust. 1 KSCU.

4. Strony postępowania

Była już mowa, że postępowanie gospodarcze dotyczy spraw ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. Definicje przedsiębiorców zostały omówione w punkcie 1, obecnie natomiast należy przełożyć te definicje na grunt postępowania w sprawach gospodarczych, jako że właściwe określenie strony jest z jednej strony elementem pozwu, z drugiej zaś umożliwi skuteczne dochodzenie roszczeń.

Zasadne jest przyjęcie, że skoro mówimy o postępowaniu pomiędzy przedsiębiorcami w sprawach gospodarczych, za wiążące należy uznać pojęcie przedsiębiorcy z ustawy PrPrzed. Ponadto, definicja ta zawiera w sobie najliczniejszą grupę podmiotów, które mogą być uznane za przedsiębiorców. Są to zatem osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonujące we własnym imieniu działalność gospodarczą, a także

¹ A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska (red.), Kodeks..., komentarz do art. 505¹, uwaga 3.

wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

W porównaniu do poprzednio obowiązującego art. 2 ust. 2 pkt 1 RSGU, zgodnie z którym sprawą gospodarczą była również sprawa w sytuacji, gdy którakolwiek ze stron postępowania zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej. Obecnie przepis art. 10b ust. 1 PrUSP wyraźnie wskazuje, że sprawy gospodarcze wynikają z prowadzonej przez przedsiębiorców (a zatem aktualnie) działalności gospodarczej.

Ponadto, ze sprawą gospodarczą mamy do czynienia nawet wówczas, gdy którakolwiek ze stron postępowania zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej. Wynika to z brzmienia art. 10b § 2 ust. 1 PrUSP.

4.1. Osoby fizyczne

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą mogą być stronami w postępowaniu w sprawach gospodarczych. Istotna jest kwestia prawidłowego oznaczenia osoby fizycznej jako strony w postępowaniu. Z art. 43² § 1 KC wynika, że przedsiębiorca działa pod firmą. Tymczasem art. 43⁴ KC stanowi, że firmą osoby fizycznej jest jej imię i nazwisko. Nie wyklucza to włączenia do firmy pseudonimu lub określeń wskazujących na przedmiot działalności przedsiębiorcy, miejsce jej prowadzenia oraz innych określeń dowolnie obranych. Oznaczając zatem osobę fizyczną jako przedsiębiorcę należy wskazać tę osobę z imienia i nazwiska prowadzącą działalność gospodarczą pod określoną firmą wynikającą z CEIDG.

Przykład:

Jan Kowalski prowadzący działalność gospodarczą pod firmą: „4 Krzesła” Jan Kowalski.

Powyższe wynika z faktu, że zdolność sądową ma wyłącznie osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą, a nie nazwa (firma), pod jaką występuje ona w obrocie¹. *K. Flaga-Gieruszyńska* zwraca uwagę, że oznaczenie, w jakiej formie prowadzona jest działalność gospodarcza przez osobę fizyczną, ma na celu jedynie podkreślenie, iż żądanie pozwu jest skierowane przeciwko niej jako podmiotowi gospodarczemu i związane jest z prowadzeniem przez tę osobę działalności gospodarczej w konkretnej formie².

Inaczej przedstawia się sytuacja w przypadku spółki cywilnej. Z brzmienia art. 860 KC wynika, że przez umowę spółki wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów. Tym samym ustawodawca nie przyznał spółce cywilnej osobowości prawnej, traktując ją jedynie jako stosunek zobowiązaniowy pomiędzy przedsiębiorcami. Osobowość prawną posiadają natomiast wspólnicy spółki, którzy są przedsiębiorcami w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Zatem, kiedy w postępowaniu gospodarczym stroną jest spółka cywilna, istotne jest poprawne oznaczenie jej wspólników poprzez wskazanie imion i nazwisk wszystkich wspólników oraz określenie, że prowadzą oni działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej.

¹ Uchw. SN z 18.12.1992 r. (III CZP 152/92, Legalis).

² *K. Flaga-Gieruszyńska*, *Postępowanie...*, s. 42.

Przykład:**Powódka:**

- 1) Julia Malinowska, zam. Gdynia, ul. Niska 5, prowadząca działalność gospodarczą pod firmą „ABC Julia Malinowska, Maja Makowska s.c.”.
- 2) Maja Makowska, zam. Gdańsk, ul. Wysoka 10 prowadząca działalność gospodarczą pod firmą „ABC Julia Malinowska, Maja Makowska s.c.”.

Z punktu widzenia identyfikacji podatkowej, pamiętać należy, że spółka cywilna posiada swój własny numer NIP (art. 2 ust. 1 ustawy z 13.10.1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników¹).

4.2. Osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi

Co do zasady, większych trudności nie powinno sprawić określenie jako stron postępowania osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi. Wynika to przede wszystkim z obowiązku wpisu tych podmiotów do KRS oraz powszechnego dostępu do bazy danych tego rejestru.

Wobec treści art. 36 KRejSU, obowiązkowemu wpisowi do KRS podlegają:

- 1) spółki jawne;
- 2) europejskie zgrupowania interesów gospodarczych;
- 3) spółki partnerskie;
- 4) spółki komandytowe;
- 5) spółki komandytowo-akcyjne;
- 6) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością;
- 7) spółki akcyjne;
- 8) spółki europejskie;
- 9) spółdzielnie;
- 10) spółdzielnie europejskie;
- 11) przedsiębiorstwa państwowe;
- 12) instytuty badawcze;
- 13) przedsiębiorcy określani w przepisach o zasadach prowadzenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne;
- 14) towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych;
- 15) towarzystwa reasekuracji wzajemnej;
- 16) inne osoby prawne, jeżeli wykonują działalność gospodarczą i podlegają obowiązkowi wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 KRejSU;
- 17) oddziały przedsiębiorców zagranicznych działających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 18) główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń;
- 19) główne oddziały zagranicznych zakładów reasekuracji;
- 20) instytucje gospodarki budżetowej.

¹ T.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 869 ze zm.

Rozmiary niniejszego opracowania nie pozwalają na szczegółowe omówienie zasad funkcjonowania spółek prawa handlowego, które mogą być stronami w postępowaniu w sprawach gospodarczych. Zresztą nie to jest celem opracowania. Autorzy pragną bowiem wskazać na procesowe aspekty postępowania z udziałem tych podmiotów.

Zgodnie z art. 43⁵ § 1 KC, firmą osoby prawnej jest jej nazwa. Przy konstruowaniu pozwu, autor, który pozywa oddział firmy osoby prawnej, powinien również mieć na względzie art. 43⁶ KC. W takim przypadku obowiązany jest wskazać pełną nazwę tej osoby oraz określenie „oddział” ze wskazaniem miejscowości, w której oddział ma siedzibę.

Stroną w postępowaniu gospodarczym może być również podmiot prowadzący działalność gospodarczą, postawiony w stan likwidacji lub upadłości, gdyż nie traci on osobowości prawnej i nie przestaje być przedsiębiorcą.

4.3. Podmioty zagraniczne

Dotychczas zasady udziału podmiotów zagranicznych w obrocie gospodarczym na terenie RP regulowane były przez ustawę o swobodzie działalności gospodarczej. Obecnie kwestie te normuje ustawa z 6.3.2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹.

Zgodnie z art. 3 pkt 5 PrzedZagrU osobami zagranicznymi są:

- 1) osoba fizyczna nieposiadająca obywatelstwa polskiego;
- 2) osoba prawna z siedzibą za granicą;
- 3) jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną posiadająca zdolność prawną, z siedzibą za granicą.

Podmioty te będące przedsiębiorcami mogą podejmować i wykonywać działalność gospodarczą na terenie RP, a tym samym być stroną w postępowaniu w sprawach gospodarczych. Z tego punktu widzenia, istotne są przepisy regulujące tworzenie oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych (Rozdział 4 i 5 PrzedZagrU). Kluczowe znaczenie przy określeniu przedsiębiorcy zagranicznego, jako strony postępowania w sprawach gospodarczych, będzie miał art. 19 pkt 1 PrzedZagrU, zgodnie z którym, przedsiębiorca zagraniczny, który utworzył oddział, jest obowiązany używać do oznaczenia oddziału oryginalnej nazwy przedsiębiorcy zagranicznego wraz z przetłumaczoną na język polski nazwą formy prawnej przedsiębiorcy oraz dodaniem wyrazów „oddział w Polsce”.

Pomimo nowelizacji przepisów, sprowadzających się głównie do przeniesienia regulacji dotyczących przedsiębiorców zagranicznych do nowej ustawy, aktualne pozostaje orzecznictwo oraz literatura w przedmiocie sposobu funkcjonowania podmiotów zagranicznych na terenie RP.

Oddział przedsiębiorcy zagranicznego jest formą organizacyjno–prawną, w ramach której przedsiębiorca zagraniczny może wykonywać swą działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Oddział to wyodrębniona i samodzielna organizacyjnie część działalności gospodarczej, wykonywana przez przedsiębiorcę poza siedzibą przedsiębiorcy lub głównym miejscem wykonywania działalności. Oddział przedsiębiorcy zagranicznego jest wyodrębniony pod względem organizacyjnym, ekonomicznym i technicznym, lecz nie posiada podmiotowości (osobowości prawnej) w stosunkach gospodarczych struktury organizacyjnej².

¹ Dz.U. poz. 649.

² M. Zdyb, *Prawo działalności gospodarczej. Komentarz do ustawy z 19.11.1999 r.*, Kraków 2000, s. 563.

Orzecznictwo:

Posłużenie się firmą oddziału osoby prawnej nie oznacza, że stroną czynności prawnych bądź procesowych jest oddział osoby prawnej jako niezależny podmiot stosunków prawnych. W takich przypadkach występuje w obrocie i postępowaniu sądowym sama osoba prawna mająca swój oddział, z którego działalnością wiąże się dokonywana czynność prawna lub postępowanie sądowe.

(wyrok SN z 11.10.2013 r., I CSK 769/12, *Legalis*)

Ciekawe jest stanowisko SN wyrażone w uzasadnieniu postanowienia z 16.1.2016 r.¹, w którym wskazano, że status strony postępowania cywilnego posiada wyłącznie przedsiębiorca zagraniczny, który utworzył oddział dla wykonywania działalności gospodarczej na terytorium RP. Działalność tego oddziału ma charakter zależny i powoduje bezpośrednie powstanie praw i obowiązków po stronie przedsiębiorcy zagranicznego. Również w judykaturze wyrażane jest jednolite stanowisko, że posłużenie się firmą oddziału osoby prawnej, a tym bardziej wskazaniem jedynie siedziby tego oddziału, nie oznacza, iż stroną czynności prawnych lub procesowych jest oddział tej osoby jako niezależny podmiot stosunków prawnych. W takim przypadku w postępowaniu sądowym stroną jest sama osoba prawna mająca swój oddział, z którego działalnością wiąże się przedmiot postępowania sądowego. Przedsiębiorca zagraniczny, będący spółką akcyjną prowadzącą w Polsce działalność w ramach oddziału ujawnionego w rejestrze przedsiębiorców, ma zdolność sądową będącą emanacją przysługującej mu jako osobie prawnej zdolności prawnej. Sam oddział nie ma odrębnej, od będącego osobą prawną przedsiębiorcy zagranicznego, podmiotowości w sferze prawa cywilnego, nie posiadając odrębnej od tego przedsiębiorcy zdolności sądowej. Nie przesądza to jednak o trafności stanowiska sądów obu instancji, że w sprawie stroną pozwaną był oddział przedsiębiorcy zagranicznego, a nie sam przedsiębiorca, z tej tylko przyczyny, iż obok określenia w skróconej formie brzmienia firmy przedsiębiorcy zagranicznego wskazano na siedzibę jego oddziału, a nie na siedzibę pozwanej osoby prawnej. Nawet posłużenie się firmą oddziału osoby prawnej nie oznacza, że stroną postępowania jest oddział jako niezależny podmiot stosunków prawnych, ponieważ stroną w postępowaniu sądowym jest wówczas sama osoba prawna będąca przedsiębiorcą zagranicznym mającym w Polsce swój oddział.

Tym samym określając stronę postępowania, którą będzie przedsiębiorca zagraniczny, wskazujemy tego właśnie przedsiębiorcę zagranicznego, nie zaś jego oddział w Polsce. Zdaniem SN, wyrażonym w przywołanym wyżej postanowieniu „niewłaściwie określenie wyłącznie siedziby osoby prawnej, przez wskazanie siedziby jej oddziału utworzonego w Polsce i wpisanego do rejestru przedsiębiorców nie uzasadnia uznania, że stroną pozwaną jest oddział osoby prawnej niemający zdolności sądowej”².

Przykład:

Powód: Jan Kowalski prowadzący działalność gospodarczą pod firmą „4 Krzesła” Jan Kowalski, NIP: 0000000000

Pozwany: XYZ Ltd.

¹ III CSK 72/14, *Legalis*.

² *Ibidem*.

Jeśli zaś chodzi o przedstawicielstwo przedsiębiorcy zagranicznego, jest ono prawnie niesamodzielną, podporządkowaną w całym zakresie swojej działalności, jednostką organizacyjną prowadzącą działalność w zakresie reklamy i promocji w imieniu i na rzecz przedsiębiorcy zagranicznego¹. Przedstawicielstwo nie posiada niezależnej od przedsiębiorcy zagranicznego podmiotowości prawnej, pozostając częścią jego struktury organizacyjnej. Tym samym przedstawicielstwo nie może być podmiotem praw i obowiązków ani stroną postępowania w sprawach gospodarczych. Stroną w postępowaniu gospodarczym będzie zatem przedsiębiorca zagraniczny.

4.4. Skarb Państwa

Skarb Państwa może występować jako strona w sprawach gospodarczych, posiada wszak zdolność sądową wynikającą z art. 64 KPC w zw. z art. 33 KC. Z punktu widzenia autora pozwu, istotne jest prawidłowe oznaczenie Skarbu Państwa jako strony postępowania.

Pamiętać należy, że zgodnie z art. 34 KC, Skarb Państwa jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia państwowego nienależącego do innych państwowych osób prawnych. Ponadto, stosownie do art. 40 § 1 KC, Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania państwowych osób prawnych, chyba że przepis odrębny stanowi inaczej. Państwowe osoby prawne nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania Skarbu Państwa.

W doktrynie wskazuje się, że „o Skarbie Państwa jako osobie prawnej możemy mówić wówczas, gdy Państwo jako fiskus wykonuje za pomocą swoich jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej (*stationes fisci*) swoje zadania społeczne i gospodarcze (*dominium*), pozbawione charakteru publicznoprawnego (władczego), a więc gdy występuje w stosunkach cywilnoprawnych o charakterze majątkowym z innymi podmiotami prawnymi na zasadzie równorzędności (partnerstwa). W takiej sytuacji każda czynność cywilnoprawna państwowej jednostki organizacyjnej jest *de iure civili* czynnością Skarbu Państwa, ponieważ jednostki te działają na rachunek Skarbu Państwa. Skoro więc Skarb Państwa stanowi scalony i o jednolitym charakterze podmiot, to niezależnie od liczby wskazanych w pozwie i w orzeczeniu sądowym jednostek organizacyjnych (art. 67 § 2 KPC) stroną jest zawsze Skarb Państwa, a nie wskazane jednostki”².

Tym samym kluczowe jest właściwe określenie w pozwie *stationes fisci* Skarbu Państwa jako strony postępowania w sprawach gospodarczych, ponieważ mimo obowiązku sądu do działania z urzędu w zakresie ustalenia prawidłowej reprezentacji Skarbu Państwa, pozew może zostać odrzucony zgodnie z art. 199 § 1 pkt 3 KPC w przypadku braku zdolności prawnej pozwanego. H. Pietrkowski wskazuje, że „wymaganie określenia w procesie właściwego podmiotu reprezentującego Skarb Państwa wynika nie tylko z konieczności oznaczenia właściwości miejscowej sądu (art. 29 KPC) i skonkretyzowania tego podmiotu w orzeczeniu dla celów egzekucji sądowej (art. 1060 KPC), ale przede wszystkim służy zapewnieniu należytej reprezentacji Skarbu Państwa (art. 67 § 2 KPC), niezależnie od tego, po której stronie procesowej występuje”³.

¹ M. Sieradzka, Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, Warszawa 2013, wersja elektr., komentarz do art. 93, uwaga 3.

² Wyr. SN z 11.5.1999 r. (I CKN 1148/97, Legalis) z omówieniem Z. Strusa, Pal. 2000, Nr 2–3, s. 184 oraz W. Robaczyńskiego, PS 2001, Nr 6, s. 101; wyr. SN z 16.9.2010 r. (III CSK 153/10, Legalis); zob. również J. Gudowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część Ogólna, Warszawa 2014, wersja elektr., komentarz do art. 33 KC, uwaga 7.

³ H. Pietrkowski, Czynności..., s. 63.

Orzecznictwo:

Strona, pozywając prawidłowo Skarb Państwa, wadliwie określa państwową jednostkę organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, podczas gdy w sprawie powinna występować inna jednostka organizacyjna; uzupełnienie braku w zakresie prawidłowego określenia strony pozwanej powinno nastąpić w płaszczyźnie właściwej reprezentacji (art. 67 § 2 KPC), przy czym sąd powinien z urzędu czuwać nad tym, aby Skarb Państwa był w postępowaniu sądowym reprezentowany w sposób prawidłowy.

(postanowienie SN z 8.1.2003 r., II CK 90/02, Legalis)

Podmiotami stosunków cywilnoprawnych na poziomie jednostek samorządu terytorialnego mogą być:

- 1) samorządowe osoby prawne – gmina, powiat, województwo;
- 2) posiadające osobowość prawną samorządowe jednostki organizacyjne działające w obrębie gminy np. szkoły, przedszkola.

Ponadto, w ramach gminy działać mogą samorządowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej np. urząd gminy, które nie działają samodzielnie, ale jako podmioty wewnętrzne samorządowych osób prawnych.

Jeśli stroną pozwaną jest gmina, to ona jest podmiotem prawa w ustawowym systemie organizacji samorządu terytorialnego, gdyż posiada osobowość prawną. Wyjaśnić tu dodatkowo należy, że miasto jako jednostka administracyjna, terytorialnie właściwa dla określonej gminy, nie zostało wyposażone w odrębną osobowość prawną, a to oznacza, że z mocy ustawy o samorządzie terytorialnym i przepisów wprowadzających tę ustawę ani z mocy ewentualnego upoważnienia statutowego nie może występować w stosunkach administracyjnych i cywilnoprawnych jako odrębny od gminy podmiot prawny¹.

Organ wykonawczy gminy wykonuje swe zadania przy pomocy urzędu gminy, którego jest kierownikiem². Urząd gminy jest jednostką organizacyjną gminy zapewniającą obsługę administracyjną, organizacyjną i techniczną wójta gminy³.

Tym samym sporządzając pozew należy mieć na względzie, że nie jest możliwe pozwanie miasta, np. miasta Gdańska. W przypadku roszczenia związanego z mieniem powierzonym przez Skarb Państwa urzędowi państwowemu oraz w zakresie zadań tych urzędów określonych w odrębnych przepisach, stosownie do brzmienia art. 17 ust. 1 ustawy z 8.8.1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa⁴, pozwanym będzie kierownik urzędu państwowego, w szczególności dyrektor generalny urzędu.

Inaczej sytuacja przedstawia się, jeśli stroną postępowania będzie gminna osoba prawna, będąca podmiotem niezależnym od gminy, a kwestię tę regulować będą przepisy KSH.

Gmina może występować w postępowaniu w sprawach gospodarczych również jako podmiot prowadzący działalność gospodarczą w postaci gospodarowania mieniem komunalnym, np. w przypadku wynajmowania podmiotowi prowadzącemu działalność gospodarczą lokalu użytkowego należącego do gminy czy wykonywania robót budowlanych na rzecz gminy.

¹ Wyr. NSA w Warszawie z 19.1.1999 r. (I SA 267/98, Legalis).

² Art. 33 ust. 1 ustawy z 8.3.1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 994 ze zm.).

³ Wyr. WSA w Białymstoku z 8.2.2010 r. (I SA/Bk 564/09, Legalis).

⁴ T.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 154 ze zm.